

СЕКЦІЯ «КУЛЬТУРОЛОГІЯ»

УДК 728. 03

Чумаченко О. А.¹, Олексенко О. С.²

¹ канд. іст. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Т-311 НУ «Запорізька політехніка»

ФОРМИ І КОНСТРУКЦІЇ ДЕРЕВ'ЯНОГО БУДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Серед пам'яток матеріальної культури України важливе місце посідають вироби різноманітних ремесел – гончарства, килимарства, а також зразків дерев'яного будівництва. Багата на дерево Україна ще в прадавні часи створювала оригінальні будівлі побутового та релігійного призначення. Чеський дослідник Ф. Заплетал стверджував, що українські дерев'яні церкви можуть бути «славою, гордістю і радістю кожного народу». Зовнішні форми і внутрішнє оздоблення українських церков створює «атмосферу, що приневолює схилитися і вклонитися глибокому творчому генію українського простолюду». Дере вважав дерев'яну архітектуру найбільш оригінальною, в якій Бельгійський мистецтвознавець поєднані монументальність і самотній характер українського народу. На жаль, цей доробок хоч і є справжнім скарбом світового рівня, до кінця не оцінений в Україні. Українські церкви мають низку регіональних відмінностей. Наприклад, на Гуцульщині переважають тризрубні церкви, інколи п'ятизрубні; для них характерні як однобання, так і дев'ятибання конструкції. На Волині та Галичині збереглися одно- та тризрубні храми. Найстарішою формою перекриття церковних споруд була шатрова з гостроверхим перекриттям, хоч існують і напівкруглі, майже стрілисті вежі. Вишукана простота й доцільність, почуття міри щодо декоративних елементів є найбільш суттєвими та самотніми рисами української дерев'яної церковної архітектури.

Заслужують на увагу зразки українського хатнього дерев'яного будівництва, причому з різними оригінальними територіальними відмінностями. На Гуцульщині найбільш поширений тип тридільної хати, що складалася з сіней і двох кімнат – «чорної» і «світлиці» – по боках. Поруч із помешканнями були споруджені господарські забудови – комори, стодоли, стайні, хліви та огорожа. Характерними для Верховини є багатокутні «колиби» і «стаї» – тимчасові приміщення для пастухів у полонинах та дроворубів по лісах. Такі обійстя можна побачити також на Бойківщині, Поділлі та Волині. Не менш цікавим є тип бойківської хати, оформлення

ганків, дверей та вікон якої більш вигадливе; покрівля висока, часто крита соломою. Подільські хати мають високі ступінчасті стріхи; на Київщині та Полтавщині стріхи гладкі – «чесані». Поза лісовою місцевістю України рублені хати, як правило, не мазані, а на Поділлі та Полтавщині узористо розмальовані. На переважній частині України хата має багато привабливих мальовничих рис. В основному дерев'яна будівля з підстриженою солом'яною стріхою розміщувалася серед садків і квітів, створюючи простір загальної гармонії. У центральній смузі України має місце тип шестикутного обрамлення дверей та вікон. Більш високим рівнем дерев'яного будівництва стала архітектура поміщицьких дворів, палат і замків, будівель загальної вжитковості, але в таких спорудах часто втрачена місцева самобутність на користь сторонніх впливів

Загалом українське дерев'яне будівництво, яке досягло вершин творчої досконалості в церковних пам'ятках, є великим надбанням українського народу, оригінальною гілкою у доробку провідних націй культурного світу.